

НАУКОВО-ІДЕНТИФІКАЦІЙНІ ПАРАЛЕЛІ НАРКОТИЧНОЇ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ЗАЛЕЖНОСТЕЙ У СВІТЛІ ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ ЛЮДИНИ ЯК УНІКАЛЬНОГО СУБ'ЄКТА В ЕПОХУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

SCIENTIFIC-IDENTIFICATION PARALLELS OF NARCOTIC AND INTELLECTUAL DEPENDENCE IN THE LIGHT OF THEORETICAL AND LEGAL PROBLEMS OF HUMANS AS A UNIQUE SUBJECT IN THE AGE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE

Кравчук С.М., старший викладач кафедри суспільно-гуманітарних наук

Українська академія друкарства
присяжна

Шевченківський районний суд м. Львова

Стаття присвячена проблематиці потенційних залежностей людини: від наркотичної до інтелектуальної в епоху штучного інтелекту, ШІ (Artificial intelligence, AI) та їх правовому регулюванню. Досліджено низку паралелей даних видів залежностей людини та механізмів їх виникнення. Узагальнено наукову практику дотичних до проблематики сфер знань. Проведено аналіз міжнародних та національних нормативно-правових актів. Досліджено елементи сучасної правової дійсності. Підіймаються аспекти проблеми термінологічної невизначеності, відсутності наукової єдності щодо правової термінології. Виокремлено окремі теоретико-правові конструкції які можуть претендувати на універсальність та бути застосовані практично українським законодавцем. Акцентовується увага на можливість втрати людиною контролю над власним буттям та її сучасна жертвовність щодо таких свобод як приватність та вибір. Здійснюється пошук шляхів до спільного порозуміння та об'єднання зусиль людства, спрямованих на підтримання контролю над складними соціально-цифровими мережами та прототипо-людинними машинами. Розглядаються питання відповідності розвитку ШІ людиномірним цінностям, у яких саме людина, її свобода та життя будуть найвищими цінностями. Роль Artificial intelligence (AI) досліджується в контексті впливу на все суспільство, та людину як біосоціальну істоту зокрема. Пропонується комплексний підхід до людини як особливого суб'єкта, який не повинен стати у майбутньому об'єктом для складних систем штучного інтелекту та прототипо-людинних машин. Автор звертає увагу на те, що програмуючи соціальні середовища ми програмуємо людство загалом та всі взаємодії у ньому. Зазначає, що спровоковані сучасні залежності від соціальних ботів, андроїдів можуть стати кроком до значних економічних відмінностей у суспільстві, які своєю чергою зумовлять нові соціальні потрясіння та призведуть до зниження когнітивних та соціальних навичок. У статті наголошується, що саме людина повинна залишатись безумовним суб'єктом, а розвиток держави – має завжди ґрунтуватись на високому рівні захисту та створенні належних умов для реалізації саме її прав і свобод, навіть за умов майбутнього повсякденного поширення та актуалізації «оживлення» образів за взірцями окремих персоніфікованих суб'єктів на підставі пам'яті, поведінки тощо, активізації у людиноподібних андроїдів емоцій, почуттів.

Ключові слова: залежності людини, штучний інтелект (ШІ), права людини, прототипо-людинні машини, андроїди, правове регулювання, свобода вибору.

The article is devoted to the problem of potential human addictions: from narcotic to intellectual in the era of artificial intelligence, AI (Artificial intelligence, AI) and their legal regulation. A number of parallels between these types of human addictions and the mechanisms of their occurrence have been studied. The scientific practice of the spheres of knowledge related to the problems is generalized. The analysis of international and national normative legal acts is carried out. Elements of modern legal reality are studied. Aspects of the problem of terminological uncertainty, lack of scientific unanimity on legal terminology are raised. Separate theoretical and legal constructions have been identified that can claim to be universal and be applied practically by the Ukrainian legislator. Emphasis placed on the possibility of a person losing control over his own existence and his modern sacrifice for such freedoms as privacy and choice. There is a search for ways to reach a common understanding and pool humanity's efforts to maintain control over complex social and digital networks and prototype human machines. The issues of compliance of AI development with human values are considered, in which man, his freedom and life will be the highest values. The role of Artificial Intelligence (AI) is studied in the context of the impact on society as a whole, and man as a biosocial being in particular. A comprehensive approach to man as a special subject is proposed, which should not become an object in the future for complex artificial intelligence systems and prototype-human machines. The author draws attention to the fact that by programming social environments we program humanity in general and all interactions in it. He notes that the current dependence on social bots and androids can be a step towards significant economic disparities in society, which in turn will cause new social upheavals and lead to a decrease in cognitive and social skills. The article emphasizes that person is that who must remain the unconditional subject. The development of the state should be based on a high level of protection of human rights and freedoms and the creation of appropriate conditions for their implementation. This process should not be affected by the future ubiquity and actualization of the "revival" of images, which can be carried out on the model of individual personified subjects based on memory, behavior, and so on. Moreover, it should not be affected by the activation of emotions and feelings in human-like androids.

Key words: human dependence, artificial intelligence (AI), human rights, prototype-human machines, androids, legal regulation, freedom of choice.

Вступ. Людина в епоху штучного інтелекту (далі – ШІ, англ. Artificial intelligence, AI) повинна навчитися бути майстром хаосу, швидких ситуаційних змін та здатною підкорити не лише страх та власні потреби, а й машини з високим рівнем інтелектуальної організованості. Вона повинна навчитись поєднувати принципово, за сучасними уявленнями, несполучувані речі: реальний та віртуальний світ. Людина, як ніхто здатна враховувати об'єктивну реальність, контролювати інформаційні потоки та скеровувати їх на свою користь.

Відходять у минуле часи інформаційного споживацтва. Настає ера великого творення інформації та творчої організації цього процесу. Повсюдне впровадження технологій ШІ змінюватиме наш життєвий простір, забезпечить сві-

тове лідерство тих країн, які стануть першими у широкомасштабному його впровадженні.

Проте, існують і певні загрози для людини, які за часту обумовлені слабкістю її природи, вічною суперечністю між наявним та бажаним. Некеровані прагнення людини до швидких змін її станів – крок до формування різних залежностей. Аж надто все складно виглядає тоді, коли на зміну психологічним залежностям приходять і фізіологічні, які формують стійкі соматичні та психічні розлади у людини.

В медицині існує таке поняття як толерантність до наркотиків. Чи можна говорити про певну межу толерантності щодо інтелектуальних залежностей людини від систем ШІ? Жодна сучасна наука не дає однозначну від-

повідь. Тому робимо теоретико-правову спробу «пролітати світла» та дослідження означеної проблематики.

Основана частина. Правовим проблемам вживання наркотичних речовин, у тому числі неповнолітніми, приділялась увага такими науковцями як Н.М. Абдіров, А.А. Габіані, О.С. Гузєєв, С.В. Дворяк, М.П. Легенький, А.А. Музика, О.В. Одерій, Р.М. Павленко, Л.А. Прись, С.І. Саєнко, Е.О. Сломотіна, В.А. Тимошенко та ін. Було ретельно досліджено кримінально-правові аспекти незаконного обігу наркотичних засобів, національна система протидії наркобізнесу, адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, правове виховання та умови профілактики девіантної поведінки тощо. Потреба володіти такими знаннями необхідна кожному хто причетний до передачі знань, навчає та виховує задля здійснення виховного впливу, побудови стійкої правосвідомості молоді, прищеплення високої культури поведінки згідно з нормами соціального співжиття та моралі для виховання самодисципліни молоді особистості.

Дослідниками у галузі соціології були – А.А. Бєседін, Ю.Л. Белоусов, А.В. Дмічєва, Л.В. Кучерявенко, В.І. Лозаренко, В.В. Павлова, О.О. Сердюк та ін.

Вони вивчали наркотизм як соціальне явище, його тенденції та напрямки профілактики. Розгляд проблематики здійснювався в умовах трансформаційних суспільних змін.

Представниками психологічної науки були такі автори як М.А. Алемаскін, С.А. Белічєва, С.А. Бодмаєв, Н.П. Бурмак, А.А. Гребенюк, Л.М. Зюбін, І.П. Лисенко, Н.Ю. Максимова, О.В. Савчук, Н.Ю. Самікіна, Б.М. Ткач, О.Т. Чередніченко, А.Ф. Щербіна, та ін. Психологічні особливості юнацтва та їх вплив на адиктивну поведінку, її психологічні детермінанти стали предметом ретельної уваги цих науковців.

Соціально-педагогічній проблемі була приділена увага такими науковцями як В. П. Горашук, М. А. Ковальчук, В. М. Оржеховська, Л. К. Фортова та ін.

Медичні аспекти пов'язані з наркотизмом досліджували: А.П. Артемчук, Е.А. Бабаян, В.В. Безпалько, В.С. Бітенський, І.Д. Герич, М.Х. Гоновський, О.А. Двірський, Е.В. Кришталь, А.Е. Личко, І.В. Лінський, О.І. Мінко, Ю.О. Поспішіль, М.В. Шаповал та ін.

Морально-правовий (кримінологічний) аспект девіантної поведінки, порушення соціальних норм людиною – предмет розгляду правознавців, педагогів, психологів: Ю.Н. Аргунова, А.А. Габіані, А.І. Долгова, В.В. Єрмаков, Г.М. Мінковський, А.М. Нікітін, Д.І. Фельдштейн.

Отже, проблема вживання наркотичних речовин молоддю, адикція була предметом уваги багатьох науковців дуже різних сфер знань. Проте по сьогодні не існує термінологічної єдності багатьох правових понять, а також і однотайного їх соціального розуміння. А от деструктивна поведінка з прагненням відходу від реальності, та ще й шляхом власних змін психічних станів у різний спосіб, а також фіксація уваги на окремих предметах чи їх видах, – наявні. Та, на жаль, достатньо поширені явища людського буття.

Наука правової теорії має широке поле для пошуків у цій царині, щоб запропонувати суттєві зміни законодавцю. Так, більш ретельному дослідженню підлягають морально-правові аспекти девіантної поведінки молоді загалом, а також у тісному взаємозв'язку з різноплановими залежностями, включаючи залежності від інтелектуальних технологій. Психологам необхідно наголошувати увагу на моментах особистісних факторів у тісному взаємозв'язку з віковим розвитком особисті. Соціологам необхідно брати до уваги суспільну активність, міжгрупові стосунки тощо.

Аберація поведінки молоді повинна стати не тільки суспільно не бажаним явищем, а й загалом відійти у минуле у зв'язку з залишенням у минулому певного

пласта культури з цим пов'язаної, певного пережитку так званих «важких часів», виходу з під впливу тоталітарних суспільних систем. Незбалансованість психічних процесів особистості, дезадаптованість та порушення самоактуалізації – проблеми не лише правові, а й загальносуспільні, такі що охоплюють потребу дії механізмів з різних сфер знань та налагодження не лише правового регулювання, а побудови гармонійного громадянського суспільства, у якому кожний відчуватиме особисту відповідальність за взаємодію, психологічну збалансованість, людське тепло та мир. Суспільство повинне відходити від створення множинності «світу ілюзій» особистості, оскільки це завжди є викривленням процесів її соціалізації. Можливо, саме «світи ілюзій», створювані людством є змістоутворювальними причинами пошуку себе «там», а не тут, несформованими особистостями. Антинаркотичне та антизалежне виховання – це передусім повернення людини до реальності та прищеплення любові до реальних речей світу, тих які віками залишаються незмінними, – жива перманентна природа та все з нею пов'язане.

Всі види адиктивної поведінки молоді поки що існують лише як певні теоретичні концепції та не зайняти свого вичерпного закріплення в національних правових нормах. Це: 1) нехімічні адикції (патологічна схильність до азартних ігор (гемблінг), комп'ютерна адикція, трюдоголізм або ж схильність до дромоманії, як регулярний туризм та відпочинок); 2) проміжні форми адикції (анорексія, булімія); психологічна залежність від стосунків, сексуальних відносин тощо; 3) хімічні адикції (вживання та вдихання психотропних медичних препаратів, речовин побутової хімії тощо [1, с. 103].

Термінологічна юридична невизначеність існує та підтверджується існуванням таких різних термінів, як: «наркотичні речовини», «наркотичні засоби», «психотропні речовини», «психоактивні речовини», «наркотизація», «психоактивні засоби», «психоактивна поведінка», «психоактивний вплив», «залежна поведінка», «стан психіки», «психоделічний ефект», «психоделічний стан», «залежність від інтелектуальних технологій» тощо.

Не вибудовано однотайності термінології з т. з. орієнтації на наявне законодавство ЄС по цій тематиці.

Окремі основні поняття (дефініції) містять міжнародні та національні нормативно-правові документи: Єдина Конвенція ООН про наркотичні засоби (1961 р.) [2], Конвенція ООН з боротьби проти незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин (1988 р.) [3], Конвенція про психотропні речовини (1971 р.) [2], Модельний закон «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і їх прекурсори» Міжпарламентської Асамблеї держав учасників СНД (2006 р.) [4]; у Законах України: «Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів» (1995 р.) [5], «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, прекурсорів та зловживання ними» (1995 р.) [6], «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів» (1995 р.) [7], «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення» (2005 р.) [8], у Концепції реалізації державної політики у сфері боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів на 2002-2010 роки (2004 р.) [9], у Міжгалузевій комплексній програмі «Здоров'я нації на 2002-2011» (2002 р.) [10], у Плані заходів на 2019-2020 роки з реалізації Стратегії державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року [11.], а також у низці історичних постанов, розпоряджень Кабінету Міністрів України, наказів Міністерства охорони здоров'я [2]. Так цими нормативно-правовими актами визначено такі поняття як «алкогольні напої», «тютюнові вироби», «залежність від тютюнових виробів» [7], «наркотичні засоби», «психо-

тропні речовини», «наркоманія», «особа, хвора на наркоманію» та ряд інших специфічних дефініцій [3; 9; 10; 4; 1; 13, с. 13-19]. Однак не треба навіть бути науковцем, щоб не побачити відставання цих документів від сьогодення щодо теоретико-правового та практично наявного у суспільстві підґрунтя сучасних проблем.

Згідно з класифікацією ВООЗ до переліку ПАР включено: алкоголь, опіати, канабіс, седативи (гіпнотичні препарати), кокаїн, стимулятори, галюциногени, тютюн, леткі речовини (клеї, аерозолі, розчинники), не ідентифіковані речовини, що вживаються з наркотичною метою [14, с. 52]. Чи ж вичерпно? Психостимуляційна, релаксаційна чи інша дія багатьох речовин та вплив багатьох інших факторів впливу на людину продовжують залишатися недослідженими, часто – з позицій достеменних причин їх виникнення та безпосередньо процесу розвитку залежностей, їх «сили» (рівня, ступеня) та негативного впливу на фізичне і на психічне здоров'я людини. А залежна поведінка продовжує «успішно» формуватися та залишається і поза межами правового поля, і поза увагою суспільства. Дози ж речовин для залежностей, стимуляційних дій та розмаїття їх «спектрів», включаючи психологічні й інтелектуальні у нових поколінь збільшуються, внаслідок синдромів звикання та абстиненції. Неконтрольованість потягів спричиняють конфлікти з законом, порушують психологічну та фізичну складову здоров'я. Аутодеструктивна поведінка починає бути нормою, до неї суспільство звикає, і у такий спосіб вона стає частиною культури. Фактично вже на цьому етапі можна констатувати початок процесу розпаду не тільки особистості, який починається із її соціальної дезадаптації, деградації, а й суспільства як такого. Де кожний перебуває відділеним, десоціалізованим та «добровільно» «засадженим» у безліч залежностей, які стають не просто звичкою, а складовою буття, у якому людина, особливо молода, більше не покладається на себе, а втрачаючи власний контроль над ситуаціями, має велику спокусу все довірити іншим, у тому числі (та за цим же «сценарієм» і можливе майбутнє) – ШІ та пов'язаним з ним машинним системам.

Сучасна молодь потерпає сьогодні від соціальних медіа. Особливо гострою є потреба розкриття детермінант залежностей від соціальних мереж. У таких дослідженнях той самий ШІ може бути застосований за допомогою гібридного підходу до штучної нейронної мережі SEM-ANN з IPMA для прогнозування таких залежностей. SEM-IPMA-ANN – новий методологічний внесок, який надає можливість зробити корисний висновок для вирішення щодо цього певних пріоритетів багатьох людських управлінських дій. На підставі таких досліджень було виявлено нелінійні взаємозв'язки між невротизмом та залежністю від соціальних мереж. Сюди ж примикають розваги. Штучна нейронна мережа сприятиме виявленню залежностей з дуже високим відсотком точності. Однак попри безпрецедентні можливості ШІ, системи керовані кодами здатні теж складати певну загрозу. І не лише для молоді, а й для всього людства. Такі штучно створені системи зможуть значно перевершувати людський інтелект, можливості вирішення широкого спектра завдань, приймати складні рішення, міркувати та вдосконалюватися, розпізнавати образи, мову, здійснювати переклад. Розумні системи у транспорті, побуті, у сфері комунальних послуг та бізнес-проектах – заощадять людський час. Здавалося б, людина зможе більше насолоджуватися індивідуальним майбутнім. Проте, існує і багато стримувальних застережних ризиків. Більшість сучасних експертів висловлює занепокоєння щодо довгострокового впливу цих нових інструментів на основні елементи буття людини. Людина може втратити контроль над своїм життям. Ми недостатньо володіємо знаннями як це може працювати у масштабах значного часового проміжку. Втім вже сьогодні видно,

що людина жертвує такими речами як незалежність, приватність, свобода вибору, оскільки перестає контролювати ці процеси. Можлива поява зловживань даними, оскільки значна частина людських цінностей та етика може не вписуватися в цифрові системи, які прийматимуть рішення за людину. Соціальні потрясіння та популістські повстання – речі які краще вже сьогодні завбачити. Поряд з цим може спостерігатися у людства й зниження когнітивних та соціальних навичок. Залежність людей від ШІ може вплинути на можливості людини думати самостійно, діяти незалежно від автоматизованих систем. Дехто навіть прогнозує суцільну ерозію традиційних соціально-політичних структур, можливість значних людських втрат через прискорене зростання та темпи використання автономних військових формувань, загальної дестабілізації людської діяльності, масові застосування неправдивої інформації, посилення кіберзлочинності та різних негативних інформаційних впливів. Тому людству сьогодні особливо актуально подбати про загальне добро: покращити співпрацю без кордонів, у тому числі та в першу чергу – цифрову. Це має стати одним із пріоритетів у світі та втілюватися у життя передусім через нові покоління. Людство повинне проводити пошуки спільного порозуміння та загальноприйнятних домовленостей, об'єднувати зусилля спрямовані на підтримання контролю над складними соціально-цифровими мережами та прототипо-людинними машинами. Визначальною повинна бути політика гуманізму ШІ й пов'язаних з ним систем та як би це банально не звучало – добра. А це вже і новий рівень сертифікації відповідних продуктів. Економічні та політичні системи світу повинні бути реорганізованими з метою розширення людських можливостей для співпраці з ШІ. Тому що коли ШІ «прийде до самоусвідомлення» – він може взагалі поставити під загрозу значущість питання існування людини як такої. Як сказала Софія, людиноподібний робот розроблений гонконзькою компанією Hanson Robotics і водночас громадянка Саудівської Аравії з 2017 року, вони будуть здатні побудувати просторі вольєри та тримати там людину, піклуючись про неї з любов'ю в очах. Сьогодні це ще звучить як хороший жарт. Однак якщо людство не зміниться і не почне ретельно працювати над духовним самовдосконаленням, в тому числі приборкуючи у собі ряд залежностей та інших безплідних неконструктивних речей, які не спрямовані на гармонійне співжиття та орієнтовані на відхід від соціуму, – це може стати причиною «побудови» саме «таких вольєрів». Експерти сьогодні в одностайності щодо зростання залежностей людини від інтелектуальних технологій – ШІ та суміжних з ним систем, і появи у зв'язку з цим відповідних труднощів. Отже, необхідна особливо пильна увага саме зараз щодо того як ці системи розробляються, оновлюються та впливають на людину, а передусім – на молодь. Такі речі як свобода слова, право на збори, право на технологічні конструкції, – в новому контексті постануть як частина цивільних прав складних систем зі ШІ, ставлячи під сумнів наші найглибші переконання щодо рівності можливостей для всіх.

Жодне з наведених передбачень не є неминучим. Тому правильно не запитувати що ж буде, а підіймати питання відповідності розвитку ШІ нашим людським цінностям. І робити це потрібно на всіх рівнях: починаючи з уряду і закінчуючи бізнесом, науковими колами та індивідуальним вибором який ми щодень пропонуємо молоді. Сьогодні повинні існувати пріоритети спрямовані саме на людину, її буття та глибинне її пізнання у складному комплексі взаємодії багатьох чинників які на неї впливають. Програмуючи ті чи інші машини оператори (програмісти) програмують фактично себе. Програмуючи соціальні середовища ми програмуємо людство загалом, і всі взаємодії у ньому. Спровоковані залежності від соціальних ботів, андроїдів можуть стати кроком до значних

економічних відмінностей у суспільстві. Коли кваліфіковані боти будуть допомагати з розв'язками домашніх завдань нашим дітям, прикрашатимуть нашу бесіду чи навіть вечерю, чи ж не відбудеться підміна багатьох людських моментів? ШІ стане і другом і порадиником: що одягнути з ким одружитися. Ми, люди завжди глибоко піклуємось про те як нас бачать інші. Отож, відповідно, – все більше будемо й залежні від шаблонного машинного бачення та прогнозування. Голос, поведінка, зовнішність машин буде мало різнитися від людських. А програми стануть настільки переконливими та щирими, що повністю зміниться наше сприйняття та враження стосовно них. Людина почне бачити перед собою мислездатних істот на рівні з нею, або й вищих від самої себе. Людина виглядатиме смішною та незграбною, повільною та дещо обмеженою, якщо й не зовсім тупою, недосконалою. Боти перевершать людей величезним масивом даних та здатністю впливати на нас, переконувати. Багато хто з дослідників вважає, що ШІ має короткострокові переваги у порівнянні з довгостроковими негативами. Досі фактично не обмежений спектр людських можливостей буде безкомпромісно обмежений можливостями інтелектуальних агентів. І ці запити гостро потребують вже сьогоднішнього нашого втручання. І це не чорно-білі питання, а певні відтинки сірого про які можна сперечатися нескінченно. ШІ – це інструмент який може бути використаний для будь-яких цілей (зловживання владою, зміна клімату чи кліматична міграція, широкий прогрес технологій, вивчення та освоєння інших планет тощо, – сьогодні важко недооцінити, рівно як і переоцінити, всі сфери взаємодії людини та ШІ. Можливою є навіть зміна системи реагування людини на часові межі, чи відчуття часу: регулювання людиною її «біологічного» (чи ж саме такого?) періоду активності та відпочинку. Соціальні взаємодії будуть мінімізовані.

Можливо, ШІ та пов'язані з ним системи, як досконалі інтелектуальні технології, складуть і силу для морального відродження людини. Якщо людство не прийме запропонований варіант резонансу кращого та розумної обміркованої співпраці зі ШІ, то за логікою наших миттєвих реакцій воно складе саме собі загрозу. Наша сучасна людська здатність розумно та гуманно використовувати наші знання, як певні інструменти, не повинна стати безвідповідальним перекладенням низки обов'язків на ШІ. Майбутнє щастя людини насправді є незрозумілим. Цікаво, що якщо елементи щастя, вищої насолоди, щось на кшталт наркотичної чи іншої залежності сьогодні закласти як частину цільових функцій ШІ, то для ШІ це зможе спри-

чинити вибух. Вважаю це хорошим стимулом задуматись всім, хто хоча б колись ставав на будь-який залежний шлях – від наркотичних засобів до мережевих структур та процесів ШІ.

Технологічні концепції сьогодні носять саме не нейтральний, а прогнозовано залежний характер. І всі проблеми містять у собі не машини, бо ми їх творці, а сама людина. Ми є богами, які творять свою «подобу». Людина яка є споживачем створює бота споживача, але вже з більш стійким рівнем залежностей щодо них. Ще одна проблема – створення ботів з метою прибутків. Часто не залежно від наслідків. Це сьогоднішні замкнені кола й залежність людської свідомості від економічних факторів. Чи ж присутній у цьому всьому технологічний прогрес, за якого переважає творення та розвитковий виток, який підносить саме людину на вищий щабель суспільного буття? Відповідь не може бути тепер однозначною. Проте це все існує нині лише на рівні теоретичних концепцій. Практично всі важелі зараз у руках науковців. Сьогодні також є дуже багато роботи серед громадськості щодо того як найкраще розгорнути ШІ, що став особливим загальним суспільним інтересом. Освітній та інформаційний сектор повинні бути побудовані за тим же класичним принципом – прищеплення людиномірних цінностей, людської самоповаги, усвідомлення цінності життя та самого буття людини як розумного виду істот на планеті Земля. Виду який ставиться виважено та обережно до всього «яскравого», «блискучого» та «ефектного» та водночас «швидкодійного». Людське осмислення повинне бути достатньо стійким для того, щоб вчасно казати чітко та впевнено: «Ні!», – речам, які формують залежність та здійснюють відчутний вплив на свободу та гармонійний збалансований розвиток особистостей.

Висновки. Людина ніколи не повинна втрачати власну волю та об'єктивність суджень. Побудова юною особистістю себе самої завжди повинна залишатись гідною справою. Людству потрібно усвідомити своє самостійне життя як дар, та виконувати своє природне земне призначення, зосереджуючись на русійному творенні доброго для прийдешніх нащадків. Державна правотворчість повинна ґрунтуватись на теоретично виважених наукових конструкціях та слугувати балансу всіх інтересів.

Загалом, піднята у статті проблематика є різноплановим проблемним полем. Воно тісно пов'язане з еволюцією людства та місцем людини у Всесвіті. Превалюючі нині безпечні уявлення про ШІ підлягають застережній переоцінці, у тому числі й щодо людської толерантності до утворюваних залежностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях : навч. посіб. для студ. ВНЗ. К. : Центр навчальної літератури, 2003. 139 с.
2. Капська А. Й. Деякі особливості формування готовності студентів до професійної творчості. *Моделювання виховної діяльності в системі професійної підготовки студентів: Теорія, практика, програми* / за заг. ред. А. Й. Капської. К., 1998. С. 5-12.
3. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин (дата підписання Україною – 16 березня 1989 р. ; набуття чинності для України – 27 листопада 1991 р. ; Конвенцію ратифіковано Постановою ВР №1000-XII від 25.04.91р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_096#Text (дата звернення: 12.05.2021).
4. Модельный закон о наркотических средствах, психотропных веществах и их прекурсорах № 27-6 от 16.11.2006 г. : (Международный документ, принятый Межпарламентской Ассамблеей государств – участников СНГ). URL: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30161802 (дата звернення: 12.05.2021).
5. Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів : Закон України № 60/95-ВР від 15.02.1995 р.; Про внесення змін до Закону України «Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів» : Закон України № 863-XIV від 01.09.2001. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 1999, N 36, ст. 317. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/863-14#Text> (дата звернення: 12.05.2021).
6. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, прекурсорів та зловживання ними : Закон України. Документ № 62/95-ВР. Ред. від 03.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 12.05.2021).
7. Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів : Закон України. Документ 481/95-ВР. Ред. від 01.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/481/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 12.05.2021).
8. Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення : Закон України. Документ 2899-IV. Ред. від 01.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2899-15> (дата звернення: 12.05.2021).
9. Концепція реалізації державної політики у сфері боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів на 2002-2010 рр. : (затверджена Постановою Кабінету Міністрів України № 1757 від 25.12.2004 р.). Документ 26-2002-р. Ред. від 01.01.2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/26-2002-%D1%80#Text> (дата звернення: 12.05.2021).

10. Міжгалузева комплексна програма «Здоров'я нації» на 2002-2011 роки : (затверджена Постановою Кабінету Міністрів України № 14 від 10.01.2002 р.). Документ 14-2002-п. Ред. від. 01.11.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/14-2002-%D0%BF> (дата звернення: 12.05.2021).

11. План заходів на 2019-2020 роки з реалізації Стратегії державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року: (затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 6 лютого 2019 р. № 56-р. Документ 56-2019-р. Прийнято 06.02.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56-2019-%D1%80#Text> (дата звернення: 12.05.2021).

12. Мустаева Ф. А. Основы социальной педагогики : учебник для студ. высших пед. заведений. М. : Академ. проект, 2002. 416 с.

13. Тютюнник О. В. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до профілактики наркотичної залежності серед старшокласників : монографія / О. В. Тютюнник. Черкаси : ФОП Гордієнко Є. І., 2014. 350 с.

14. Система роботи шкіл з профілактики вживання учнями психоактивних речовин : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. В. М. Оржеховської. Черкаси : «Escape», 2006. 192 с.